

מסורת הש"ס

(א) ונעיל גב. (ב) ושיני. (ג) מוטות לה. (ד) מסות כב. (ה) וס"ה דרכא וכו' היה יעידין. (ו) נעיל טו. (ז) נעיל טו. (ח) ויקרא דה. (ט) ונעיל ה. (י) פיו נעיל.

תורה אור השלם

- משפט אחד יהיה לבם בני בארץ יהודה בני ארץ אלהים.
- שקר תחת שקר עין תחת עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם כן יתן מום: ויקרא כ"ב.
- בעמיתו כאשר עשה לו ויקרא כ"ב.
- ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה לו ויקרא כ"ב.
- ואל תחוש עיני נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל: דברים ט"ז.
- ועיניו לו כאשר ומום וקצת לקצת וקצת לקצת: ויקרא כ"ב.
- ואם אסון יהיה ונתקף נפש תחת נפש: שם כ"ב.
- כיה תחת כיה פצע תחת פצע תבורה תחת תבורה: שם כ"ב.
- אם יקום והתחיל בחיץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא וירפא: שמות כ"א.
- או נודע כי שור נזק הוא מתחיל שלשם ולא יחמורו בעליו שלם ושלם שור תחת השור והמת יתקף לו: שמות כ"א.
- ואם אסון יהיה ונתקף נפש תחת נפש: שמות כ"ב.
- ונתן האיש השעב עקה לאבי דאנן חשיש קפף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלוקה כל יקוי: דברים כ"ב ט.

הגהות הב"ח

(ה) גם עין ממש אמרה היי שיהי סומא: (ו) שם אביי אמר אמי:

החובל פרק שמיני בבא קמא

פ.ד.

עין משפט גר מצוה

א מיי פ"ב מסלות זולת הלל ט וידי מהל' ערות הלל ט: יא ב מיי פ"ג מסלות סנהדרין הלל יז: יב ג מיי פ"ה מסלות סנהדרין הלל י טמ עין ט טו"ח ח" ט: יג ד מיי ט ט הלל ח טמ ט טו"ח ח" ט: ס"ה ט ט ט ט ט:

רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור. ושאר אמוראי סברי דלמותה ג"ש לענין מעיבוי ואין להוילא מג"ש עין תחת עין משפטיה דמשמע עין ממש אלף מדרשא אחרתא: אלא ברמזיק. דס"ל לרבי אליעזר דהוי ככופר * דמשלט דמי מויק דרממנא קרייה כופר אכל אמה לוקח כופר כי * ויזמנא דלעיל ק"ל דדוקא כופר משלט דמי מויק ממון פדיון נפשו:

זילו שומו ליה ד' דבריי. היה סנוק דלדס היוקו ולומו קטן כל קך גדול היה דמכלמי ליה ומכלס: קנשא

גליון הש"ס

רש"י ד"ה סא עבידן ליה וכו' ערות שרי אמה יבול לחיובה. ק"ל טון דהוא ערות אלא יבול להימה לא מקרי ערות ואמרי שמה נאמה לא הרג ל"ב מיי פ"ה ח" ט טמ מתיקיס משפט אחר אלף דפערקן ליה ליליח ערות דברג וי"ט: תורה"א אלא ברמזיק וכו' דרשמי רבי מייק. לעיל ק"ד מ ע"א:

מוסף רש"י

אמרוהו ומת תחת ידו. שטל כ"ד הוא. ואמרו (מסות ט"ז) לא תהא תחת אה ענו עוליס כ"ד (מכות כ"ב). ליתן צער במקום נוק. דלפניו היקל דליכא נוק משפט נמו דלא חתם לעב דמתנה רחמנא הייט דלפניו נוק. ענו טווא כשבור על גפרט דלא אפתחיה משפטיה (רש"י ט"ז) אשפ"ס שטון לו דמי ידו אין פוערים אמתו ידו האבר למר האיל וקנה ידו ים עליו לחמה ככל מה שרצה אלף אומרים לו י כל קח חמה כבכל ולעברו (שבת כ"ב כה).

קטן שהרג את הגדול וגדול שהרג את הקטן היכי קמלין ליה התורה אמרה ימשפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכולכם אלא נשמה שקיל מיניה נשמה אמר רחמנא נשקול מיניה ה"נ נהורא שקיל מיניה נהורא אמר רחמנא נשקול מיניה: תניא אידך רבי שמעון בן יוחי אומר עין תחת עין ממון אומר רבי אבהו אלא עין ממש * הרי שהיה סומא וסימא קיטע וקיטע חיגר וחגר היאך אני מקיים בזה עין תחת עין והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכולכם אמרי ומאי קושיא דלמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ופטרינן ליה דאי לא תימא הכי טרפה שהרג את השלם מאי עבדינן ליה אלא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר * ופטרינן ליה רבי רבי ישמעאל תנא אמר קרא * כן יתן בו ואין נתינה אלא ממון אלא מעתה * כאשר יתן מום באדם הכי נמי דממון הוא אמרי דבי רבי ישמעאל קרא יתירא דרשי מבדי כתיב * ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה לו כן יתן בו למה לי ש"מ ממון כאשר יתן מום באדם למה לי * איירי דבעי מיכתב כן יתן בו כתב נמי כאשר יתן מום באדם דבי רבי חייא תנא אמר קרא י"ד ביד דבר הניתן מיד ליד ומאי נהו ממון אלא מעתה ירגל ברגל נמי הכי הוא אמרי דבי רבי חייא קרא דרשי מבדי כתיב * ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו אי סלקא דעתך ממש יד ביד למה לי ש"מ ממון רגל ברגל למה לי איירי דכתיב יד ביד כתב נמי רגל ברגל אביי * אומר אתיא מדרתי דבי חזקיה * דתנא דבי חזקיה * עין תחת עין נפש תחת נפש ולא נפש ועין תחת עין ואי סלקא דעתך ממש זימנין דמשכחת לה עין ונפש תחת עין דבהדי דעור ליה נפקא ליה נשמתיה ומאי קושיא דלמא מיכוד אמדינן ליה לא מצי מקבל עבדינן ואי לא מצי מקבל לא עבדינן ואי אמדינן דמצי מקבל ועבדינן ביה ונפק רוחיה אי מיית לימות מי לא תנן נבי מלקות * אמדוהו ומת תחת ידו פטור רב זכד משמיה * דרבה אמר אמר קרא * פצע תחת פצע * ליתן צער במקום נוק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דלהאי הוי ליה צערא להאי נמו אית ליה צערא ומאי קושיא דלמא איכא איניש דמפנק אית ליה צערא טפי ואיכא איניש דלא מפנק לית ליה צערא למאי נפקא מינה למתחי ליה היאך דביני ביני רב פפא משמיה דרבא אמר אמר קרא * ורפא ירפא ליתן רפואה במקום נוק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דהאי בעי אסייא האי נמו בעי אסייא מאי קושיא דלמא איכא דסליק בשריה הייא ואיכא דלא סליק בשריה הייא למאי נפקא מינה למיתב ליה היאך

דביני ביני רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור כתיב הכא * עין תחת עין וכתבי התם * שלם ישלם שור תחת תחת השור מה להלן ממון אף כאן ממון מאי חזית דילפת תחת תחת משור נילף תחת תחת מאדם דכתיב * ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נוקין מנוקין ואין דנין נוקין ממיתה אדרבה דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבהמה אלא אמר רב אשי * מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונוקין לומר שאין שמתן אותו כעבד א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר שאין שמתן אותו בניוק אלא כמזיק: ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נוק אמר להו זילו שומו ליה נוקיה והא כעבדא בעי למשימיה אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמר להו אבוא דינוקא לא בעינא דוילא ביה מילתא אמרו להו והא קא מחייבת ליה לינוקא אמר להו לכי גדיל מפיסנא ליה מדידי: ההוא תורא דאלס ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר * כל הנישום כעבד אין גובין אותו כבכל אמר להו לא צריכא דאי תפס רבא למעמיה דאמר רבא נוקי שור בשור ונוקי שור באדם גובין אותו כבכל אמר נוקי אדם באדם נוקי שור בשור נמי גובין אותו כבכל מ"ש נוקי אדם באדם נוקי אדם בשור וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי אלהים

דביני ביני רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור כתיב הכא * עין תחת עין וכתבי התם * שלם ישלם שור תחת תחת השור מה להלן ממון אף כאן ממון מאי חזית דילפת תחת תחת משור נילף תחת תחת מאדם דכתיב * ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נוקין מנוקין ואין דנין נוקין ממיתה אדרבה דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבהמה אלא אמר רב אשי * מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונוקין לומר שאין שמתן אותו כעבד א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר שאין שמתן אותו בניוק אלא כמזיק: ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נוק אמר להו זילו שומו ליה נוקיה והא כעבדא בעי למשימיה אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמר להו אבוא דינוקא לא בעינא דוילא ביה מילתא אמרו להו והא קא מחייבת ליה לינוקא אמר להו לכי גדיל מפיסנא ליה מדידי: ההוא תורא דאלס ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר * כל הנישום כעבד אין גובין אותו כבכל אמר נוקי אדם באדם נוקי שור בשור ונוקי שור באדם נוקי שור בשור נמי גובין אותו כבכל מ"ש נוקי אדם באדם נוקי אדם בשור וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי אלהים